

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 21 mars 1922 kl. 1 e. m.

*Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3,
i anledning av herr Ericsons i Boxholm motion, nr 165,
om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förändrad an-
vändning av häradsallmänningarnas avkastning.*

Närvarande: herrar Eriksson i Stockholm, Ros, Lagerkvist, Leffler, Hansén, Karlström i Lummelunda, Johansson i Krogstorp, Svärd, Lundquist, Knutsson.

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 165, som för förberedande behandling hänvisats till utskottet, har herr Ericson, Boxholm, hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huru och på vad sätt en förändring i fråga om avkastningen från s. k. häradsallmänningar kunde ske, för att den skulle kunna till det allmännas nytta användas, samt till riksdagen framställa det förslag, som utredningen kunde påkalla.

I fråga om motivering för denna hemställan hänvisar utskottet till motionen.

Utskottet har genom vederbörande ledamot i statsrådet inhämtat kungl. kammarkollegii utlåtande över motionen.

Uti en vid 1915 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 7, hemställde herr Lindhagen, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om övervägande bl. a. i vad mån och på vad sätt en revision kunde erfordras av författningarna rörande häradsallmänningarna, i syfte att avkastningen kunde efter rättvisa grunder komma ortsbefolkningen i sin helhet till godo.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 13 saml. 3 avd. 2 häft. (Nr 3.)

Jordbruksutskottet, till vars behandling motionen hänvisats, yttrade i utlåtandet nr 42 följande:

»Såsom framgår av förevarande motion, avser densamma utvidgning av dispositionsrätten till avkastningen från såväl häradsallmänningar som vissa under senare tider genom kronans tillskyndelse uppkomna samfällighetsskogar i Norrland och Dalarna. Därjämte åsyftar motionären en efter andra demokratiska rösträttsgrunder genomförd reglering av beslutanderätten över allmänningarnas förvaltning.

Vad först beträffar häradsallmänningarna, vilka till en sammanlagd ytvidd av föga mera än 98,000 hektar är i behåll inom 11 län i södra och mellersta Sverige, återfinnas de allmänna bestämmelserna angående dessas förvaltning i 11 kap. av kungl. förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarna inom riket den 26 januari 1894. Om grunden för delägarskap i häradsallmänning stadgas, att sådant tillkommer dem, som i häradet bygga och bo, efter deras oförmedlade hemmantal, varigenom har ansetts fastslaget, att från delägar rätt äro uteslutna innehavare av sådan jord, som ej fått sig visst mantal åsatt. Beträffande de för förvaltningen stadgade grunder, vill utskottet endast erinra om, att häradsallmänning skall stå antingen under skogsstatens vård och förvaltning, eller ock, under skogstjänstemäns uppsikt, administreras av delägarna efter fastställda hushållningsplaner och reglementen.

Beslutanderätten utövas antingen av delägarna själva eller genom en av dem utsedd allmänningsstyrelse, varvid i förra fallet röstgrunden utgöres av det oförmedlade hemmantalet. Angående avkastningen är visserligen stadgat, att den årligen behållna delen därav skall fördelas allenast mellan hemmansägarna efter ovannämnda grund för delägar rätten, men härvid för tjänar dock anmärkas, att avkastningen indirekt kommer även en något vidare krets av ortsbefolkningen till godo på grund av bestämmelsen, att sedan förvaltningskostnaden för allmänning guldits, skall undantagas det virke, som erfordras till vissa broar och andra allmänna byggnadsändamål.

Då motionären nu påyrkar en sådan förändrad lagstiftning, varigenom den behållna avkastningen från häradsallmänning skulle, med upphävande av eller inskränkning i hemmansägarnas ensamma förfoganderätt över densamma, få användas till gagn för häradets samtliga medlemmar, vill det av motiveringen otvetydigt förefalla, som om han avsåge, att en dylik utvidgad dispositionsrätt skulle grundas på ett rättviseligen erkänt *delägar*skap i allmänningen för häradets övriga innebyggare. Motionären ifrågasätter nämligen uttryckligen ett utsträckande av delägarnas antal till även andra än ägare av i mantal satt jord. Uppenbarligen möta allvarliga betänklig-

heter mot genomförandet av en sådan ordning, vars förenlighet med häradsallmännings natur, sådan denna av ålder gestaltat sig, icke synes ostridig, och som även oavsett detta för rådande rättsuppfattning lätteligen ter sig såsom ett avsteg från eljest följda äganderättsgrundsatser.

Å andra sidan torde förevarande fråga ej ovillkorligen böra tillmätas en sådan principiell räckvidd, som ovan förutsatts. Helt uteslutet är det måhända icke, att sådana i någon mån ändrade bestämmelser i förevarande hänseende vore tänkbara, som, utan att förutsätta en rubbning i själva *äganderättsförhållandena*, toge sikte på önskemålet att medelst virkesavkastning från häradsallmänning tillgodose vissa kommunala eller eljest allmännyttiga ändamål. Även om det sålunda kan ifrågasättas, huruvida icke med lämnande åsido av ovan antydda principiella svårigheter motionärens synpunkter förtjäna beaktande, i den mån desamma icke voro stridande mot häradsallmännings ursprungliga och väsentliga syfte, torde utskottet emellertid sakna anledning att närmare uttala sig om motionen i denna del.

Enligt vad utskottet inhämtat, har nämligen den s. k. skogslagstiftningskommittén, vars uppdrag innefattar bland annat frågan om ändrad lagstiftning rörande häradsallmänningar, vid behandlingen av nämnda fråga ägnat uppmärksamhet jämväl åt spörsmålet om förfoganderätten över och fördelningen av häradsallmännings avkastning. Då sålunda de i motionen berörda frågor, så vitt angår häradsallmänningar, äro föremål för sakkunnig utredning, anser utskottet någon särskild åtgärd från riksdagens sida härutinnan icke vara erforderlig.»

Riksdagen beslöt, att motionen icke skulle till någon åtgärd föranleda.

Vid 1919 års riksdag framställde herr Lindhagen uti motion nr 81 enahanda yrkande som uti ovannämnda vid 1915 års riksdag väckta motion.

Jordbruksutskottet, till vilket jämväl sistnämnda motion remitterades, yttrade uti avgivet utlåtande över motionen, att utskottet inhämtat, att den uti utskottets förut nämnda utlåtande vid 1915 års riksdag omnämnda skogslagstiftningskommittén m. m. i det närmaste slutfört sitt arbete, och att bland annat vid sådant förhållande utskottet ej heller nu funnit anledning biträda det framlagda förslaget utan ansett detsamma böra behandlas i sammanhang med framläggande av de förslag, vartill nämnda kommittés betänkande kunde giva anledning.

Den 9 december 1918 har skogslagstiftningskommittén till Kungl. Maj:t avgivit betänkande med förslag till åtskilliga lagar rörande skogshushållningen. *Utskottet.*

Anmärkas bör emellertid, att kommittén i detta betänkande funnit sig icke böra till behandling upptaga frågan om utvidgad disposition av häradsallmänningarnas avkastning. Betänkandet avser allenast de allmänningarna rörande skogsvårdsfrågorna.

Sedan kungl. kammarkollegium anbefallts att avgiva utlåtande över skogslagstiftningskommitténs betänkande med därvid fogade lagförslag, har den 27 maj 1921 av kollegium sådant utlåtande avgivits till Kungl. Maj:t.

Uti berörda utlåtande har kollegium till granskning upptagit bl. a. det av kommittén upprättade förslaget till lag angående häradsallmänningar, och har kollegium i samband härmed jämväl ägnat sin uppmärksamhet åt det särskilda lagförslag i detta ämne, som utarbetats av en reservant inom kommittén, landshövdingen K. S. Husberg.

Utan att ingå i någon närmare redogörelse för innehållet uti kammarkollegii omförmälda utlåtande, vilket av kollegium åberopats såsom utlåtande rörande förevarande motion, vill utskottet framhålla, att kammarkollegium uti utlåtandet lämnat en ingående framställning av häradsallmänningensinstitutets såväl rättsligt historiska utveckling som av sambandet emellan de olika rättsgrunder, på vilka institutet kan tänkas uppbyggt, och de olikartade grunderna för disposition av häradsallmänningarnas avkastning.

Uti sitt betänkande har kollegium uttalat, att kollegium för sin del hyste den meningen, att nu gällande lagstiftning om häradsallmänning påkallade en genomgripande revision, och att detta framför allt gällde de bestämmelser, som reglerade delägarskapet i fråga om dessa allmänningar.

Med avseende å den ställning, som kammarkollegium sålunda i ärendet intagit, synes det utskottet vara uppenbart, att Kungl. Maj:t vid en förestående prövning av skogslagstiftningskommitténs förslag icke kan komma att undgå att taga under omprövning jämväl ovanberörda spörsmål angående häradsallmänningarna.

Vid sådant förhållande har utskottet icke funnit den i motionen begärda framställning vara av behovet påkallad, och får utskottet förden skull hemställa,

att herr Ericsons motion, nr 165, icke måtte till någon andra kammarens vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 mars 1922.

På utskottets vägnar:

ERNST ERIKSSON.